

Handläggare:
Barbro Karlsson, tfn: 08-508 36 218
Git Skog, tfn: 08-508 36 217

Till
Äldrenämnden
den 10 februari 2009

Förändringar av nuvarande avgiftssystem inom äldreomsorgen

Äldreförvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden beslutar följande

1. Äldrenämnden godkänner äldreförvaltningens förslag till förändringar av nuvarande avgiftssystem inom äldreomsorgen.
2. Äldrenämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för vidare beslut i kommunfullmäktige.
3. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att förändringar i Paraplysystemet med anledning av beslut om ändringar av nuvarande avgiftssystem påbörjas med start i början av 2009.
4. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att reservera medel för utvecklingskostnader av Paraplysystemet.
5. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att samtliga förändringar som föreslås i äldreförvaltningens tjänsteutlåtande införs från och med den 1 januari 2010.
6. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att äldrenämnden ges i uppdrag att årligen utarbeta tillämpningsanvisningar för avgifter inom äldreomsorgen.
7. Under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar enligt ovan beslutspunkt 6, ger äldrenämnden i uppdrag till äldreförvaltningens direktör att årligen utarbeta och besluta om tillämpningsanvisningar för avgifter inom äldreomsorgen.

Gunnel Rohlin
direktör

Raili Karlsson
avdelningschef

Sammanfattning av äldreförvaltningens förslag

Nedan sammanfattas äldreförvaltningens förslag till förändringar av nuvarande avgiftssystem inom äldreomsorgen och dess förväntade ekonomiska konsekvenser utifrån de beräkningar som genomförts:

1. Vid beräkning av den enskildes avgiftsunderlag tas ingen hänsyn till underskott av kapital.
2. Minimibeloppet beräknas till en tolfedel av 135,46 % av prisbasbeloppet för ensamstående och en tolfedel av 114,46 % av prisbasbeloppet för var och en av sammanlevande makar, registrerade partners och sambor. Det innebär att minimibeloppet för makar och sambor i stadens avgiftssystem anpassas till förändringen av lagstiftningen som gäller från och med den 1 januari 2009. (8 kap 7 § SoL).
3. Makar, registrerade partners och sambor har gemensam avgift när insatserna kommer båda till del i deras gemensamma hushåll.
4. I de fall alla måltider serveras i s.k. våningsmatsalar på servicehus uppgår avgiften för kost till maximalt samma summa som avgiften för kost i vård- och omsorgsboende med heldygnsoomsorg (73,3 % av 1/12 av prisbasbeloppet eller 2 614 kr per månad år 2009).
5. Avgift för näringspreparat i servicehus, fastställs varje år utifrån avgift för kost i vård- och omsorgsboende med heldygnsoomsorg och våningsmatsalar i servicehus. Hel nutrition i servicehus genererar samma avgift som kost och hel nutrition i vård- och omsorgsboende (2 614 kr per månad år 2009). Halv nutrition uppgår till 25 % och kosttillägg till 10 % av kostnaden för kost och hel nutrition.
6. Reducering av kostavgift på grund av långvariga medicinska eller sociala skäl förändras på så sätt att detta endast omfattar möjlighet till hel reducering under den korta period vid livets slutskede då eventuellt all form av näringstillförsel, efter beslut av läkare, avbryts.
7. Ett individuellt tillägg till minimibeloppet avseende fördyrande kostnader för kost ges till alla som bor permanent i vård- och omsorgsboende samt till de som äter alla måltider i s.k. våningsmatsal på servicehus. Det individuella tillägget uppgår till mellanskillnaden av konsumentverkets beräkningar av skäliga kostnader för råvaror för kvinnor 75 år och äldre och vad maten kostar för den enskilde (2 614 kr – 1 380 per månad år 2009) (8 kap 8 § SoL).
8. Då den enskilde i vård- och omsorgsboende förbehålls det lagstadgade minimibeloppet och dessutom får inberäkna ett individuellt tillägg för kost, föreslår äldreförvaltningen att staden därmed inte reducerar kostavgiften för den enskilde i de fall denne har ett positivt avgiftsutrymme. Om den enskildes avgiftsutrymme är

negativt, föreslår äldreförvaltningen däremot att kostavgiften reduceras med samma summa som det negativa avgiftsutrymmet (8 kap 8 § SoL).

9. Ett individuellt avdrag för förbrukningsartiklar görs för alla som bor permanent i vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg. Det individuella avdraget uppgår till 8 % av en tolfedel av prisbasbeloppet (285 kr per månad år 2009) (8 kap 8 § SoL).
10. Personer som beviljats hjälp med matlåda och/eller dagverksamhet har rätt till ett individuellt tillägg vid beräkning av avgiftsunderlag. Detsamma ska gälla för de personer som blir beviljade "hjälp med mat" och där utföraren verkställer beslutet genom att distribuera matlådor (8 kap 8 § SoL).
11. Det individuella tillägget för matlådor och mat på dagverksamhet baseras på att varje huvudmål kostar 0,11 % av prisbasbeloppet (47 kr år 2009).
12. Avgiftsgrupper införs som utgår från beviljad tid i sju intervaller.
13. Avvikelser av utförd tid från timintervallet i aktuell avgiftsgrupp ska generera en reducerad hemtjänstavgift för den enskilde. Reduceringen sker genom en individuellt uträknad timavgift.
14. För personer som bor i vård- och omsorgsboenden sker reduktion av omsorgsavgift och kostavgift på grund av frånvaro genom avdrag av individuellt uträknad avgift per dag.
15. Avgift för avlösning i hemmet debiteras från och med timme 17 per månad.
16. Avgiftsfri ledsagning avser i första hand olika former av kulturella och sociala aktiviteter.
17. Övergångsregler vid beräkning av avgift inom äldreomsorgen för personer som haft insatser innan 65 årsdagen tas bort i de fall de nuvarande olikheterna mellan avgiftssystemen för personer under respektive över 65 år kvarstår.

Generellt kan sägas att förslagen att höja de enskildas minimibelopp till lagstiftningens nivå och till detta lägga individuella tillägg för i första hand fördyrande utgifter för kost, innebär minskade intäkter för staden i form av hemtjänstavgifter och vård- och omsorgsavgifter. För vård- och omsorgsboenden uppgår minskningen av intäkter för vård- och omsorgsavgifter till ca 1,2 mnkr per år. Motsvarande minskning av intäkter för hemtjänstavgifter uppgår, med de antaganden som beräkningen utgått ifrån, till ca 11,7 mnkr per år.

Förslaget att endast reducera avgiften för kost i vård- och omsorgsboenden i de fall den enskilde har ett negativt avgiftsutrymme innebär ökade intäkter för staden för kost om ca 1,1 mnkr.

Vid genomförande av samtliga förslag som presenteras i detta tjänsteutlåtande beräknas stadens intäkter således minska med ca 11,8 mnkr per år. Medel har reserverats i Central medelsreserv i budget för 2009 med anledning av denna nettoförändring.

I en första förstudie som har påbörjats uppskattas utvecklingskostnaderna, för att genomföra de förändringar av Paraplysystemet som krävs, uppgå till ca 2,5 mnkr. Denna kostnad omfattar förändringar för både äldreomsorg och omsorg om personer med funktionsnedsättning. Äldreförvaltningen föreslår att medel reserveras för utvecklingskostnader av Paraplysystemet.

Bakgrund

Avgifter för hemtjänst, dagverksamhet och omsorg i särskilt boende regleras från och med den 1 juli 2002 i 8 kap. socialtjänstlagen (SoL). Från och med den 1 januari 2003 infördes bestämmelser kring inkomstberäkning i SoL.

Stockholms stad införde med anledning av de nya bestämmelserna i SoL, ett nytt avgiftssystem inom äldreomsorgen från och med den 1 juli 2002.

Äldreförvaltningen anser att avgiftssystemet bör förändras så att det på ett tydligare sätt följer de bestämmelser som finns i SoL. I samband med översynen av avgiftssystemet föreslår äldreförvaltningen även andra former av förändringar med syfte att göra avgifterna tydligare för den enskilde samt att underlätta administrationen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av äldreförvaltningen. I beredningen har en arbetsgrupp bestående av representanter från sju stadsdelsförvaltningar samt IT-avdelningen på stadsledningskontoret fungerat som referensgrupp. Då socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen parallellt med detta ärende föreslår förändringar av nuvarande avgiftssystem för personer under 65 år, har ett samarbete även skett mellan äldreförvaltningen och dåvarande socialtjänstförvaltningen. Samråd har skett med juridiska avdelningen samt finansavdelningen på stadsledningskontoret. Äldrenämndens handikappråd och kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 3 februari 2009.

Äldreförvaltningens synpunkter och förslag

I detta tjänsteutlåtande presenteras förslagen till förändringar av nuvarande avgiftssystem samt vilka konsekvenser dessa kan antas få vad gäller stadens intäkter, de enskildas avgifter och krav på förändringar i stadens verksamhetssystem (Paraplysystemet). De beräkningar som genomförts är baserade utifrån räkningskörningen i september 2008. Till tjänsteutlåtandet biläggs ett sammandrag av de viktigaste paragraferna i kap. 8 SoL, vilka ligger till grund för de förändringar som äldreförvaltningen föreslår.

Äldreförvaltningen föreslår att samtliga förändringar som föreslås i detta tjänsteutlåtande införs från och med den 1 januari 2010.

Med anledning av förändrat prisbasbelopp har tidigare stadsledningskontoret och därefter äldreförvaltningen inför varje år tagit fram ”Tillämpningsanvisningar för äldreomsorgens avgiftssystem”. Tillämpningsanvisningarna har undertecknats av stadsdirektören. Äldreförvaltningen föreslår att ansvaret för att årligen ta fram uppdaterade tillämpningsanvisningar delegeras till äldreförvaltningens direktör.

Underskott av kapital

Vid beräkning av den enskildes inkomst ska inkomst av kapital räknas in i avgiftsunderlaget. Från summan dras 30 % skatt och nettosumman fördelas med lika belopp per månad. Detta fungerar idag och stöds av Paraplysystemet.

Uppgift om underskott av kapital som hämtas från Skatteverket innebär att underskottet redan har kvittats mot eventuell kapitalinkomst och om underskottet är större än överskottet blir summan negativ. I dag tas denna uppgift med i beräkningen av avgiftsunderlaget, vilket leder till att den enskildes inkomst minskas med underskottet. I stället bör uppgift om underskott av kapital behandlas som att det inte finns kapitalinkomster (0 kr). I de fall skulderna avser bostadslån tas hänsyn till dessa lån vid uträkning av bostadskostnaden. Äldreförvaltningen anser i övrigt inte att det finns anledning att subventionera avgiften på grund av eventuella lån och andra skulder som enskilda kan ha.

Förslag

Äldreförvaltningen föreslår att staden vid beräkning av den enskildes avgiftsunderlag inte tar hänsyn till underskott av kapital.

Konsekvenser

När underskott av kapital beräknas till 0 kr innebär det att avgiftsutrymmet ökar för de personer som har ett underskott, vilket i sin tur kan påverka den enskildes avgift. Antalet personer med ett underskott av kapital uppgår till ca 3 500, vilket motsvarar ca 16 % av den totala gruppen äldre som har insatser genom äldreomsorgen. Underskotten varierar från 1 kr till uppemot 100 tkr per månad, men den största andelen har ett underskott av kapital under 500 kr per månad.

Minimibelopp och avgift för makar, registrerade partners och sambor

I samband med beslut om regeringens budgetproposition för 2009 beslöt riksdagen i december 2008 att höja det lagstadgade minimibeloppet och därmed införa en ändring i socialtjänstlagen från och med den 1 januari 2009 (SFS 2008:1424). Ändringen syftar till att delvis motverka att den skattelättnad som uppkommit genom det förhöjda grundavdraget försämras genom höjda avgifter enligt socialtjänstlagen. Höjningen av minimibeloppet medför att kommunernas avgiftsintäkter minskar. Enligt kommunala finansieringsprincipen ska kommunerna kompenseras för denna tillkommande kostnad.

Från och med den 1 januari 2009 ska minimibeloppet enligt SoL alltid per månad utgöra lägst en tolfedel av

1. 1,3546 gånger prisbasbeloppet för ensamstående, eller
2. 1,1446 gånger prisbasbeloppet för var och en av sammanlevande makar och sambor.

Innan höjningen av minimibeloppet trädde i kraft skulle minimibeloppet enligt SoL lägst utgöra en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för ensamstående eller en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för var och en av sammanlevande makar och sambor. I stadens avgiftssystem fram till och med den 31 december 2008 tillämpades lagens bestämmelser vad gällde ensamstående (129,4 %). När det gällde makar och registrerade partners hade staden ett högre minimibelopp än vad lagen angav (112 % istället för 108,4 %).

Från och med den 1 januari 2009 tillämpar staden de nya minimibelopp som föreskrivs i SoL för ensamstående och makar.

Sambor räknas i stadens nuvarande avgiftssystem som ensamstående, vilket inte föreskrivs i lagen. Detta leder till att sambor tillsammans får ett högre minimibelopp än vad makar och registrerade partners får (9 662 kr istället för 8 164 kr år 2009).

Äldreförvaltningen anser att staden bör följa lagstiftarens intentioner kring sambor. Minimibeloppet utgörs av utgifter som påverkas av om man bor tillsammans med någon annan, oavsett civilstånd. Äldreförvaltningen anser att staden bör definiera sambor så som sambolagen (2003:376) gör, dvs. två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll. Det innebär att i de fall till exempel två syskon bor tillsammans ska de inte betraktas som sambor. När det gäller inkomster ska dock sambor inte betraktas på samma sätt som makar och registrerade partners.

Makar betalar i staden gemensamt en avgift för insatser upp till och med avgiftsgrupp 3, men detta gäller inte för sambor enligt bestämmelserna i stadens nuvarande avgiftssystem. Äldreförvaltningen anser att detta även bör gälla för sambor. Mot bakgrund av att äldreförvaltningen i detta ärende föreslår avgiftsgrupper i timintervaller, anser äldreförvaltningen att det skulle vara tydligare om regeln istället innebar att makar, registrerade partners och sambor gemensamt betalar en avgift för insatser som kommer båda till del i deras gemensamma hushåll. Med detta avses insatser som inte tar längre tid att utföra till två personer än om de hade utförts till en person.

En bieffekt av nuvarande sätt att registrera sambors insatser i Paraplysystemet är också att det finns ett antal personer som får hjälp av hemtjänsten som inte framkommer i statistiken.

Förslag

Äldreförvaltningen föreslår att staden beräknar minimibeloppet till en tolfedel av

135,46 % av prisbasbeloppet för ensamstående och en tolfedel av 114,46 % av prisbasbeloppet för var och en av sammanlevande makar, registrerade partners och sambor. Det innebär att minimibeloppet för makar och sambor i stadens avgiftssystem anpassas till förändringen av lagstiftningen som gäller från och med den 1 januari 2009.

Äldreförvaltningen föreslår vidare att bestämmelsen att makar och registrerade partners har gemensam avgift i avgiftsgrupp 1-3 ändras till att de gemensamt betalar en avgift när insatserna kommer båda till del i deras gemensamma hushåll. Detta ska även gälla för sambor.

Äldreförvaltningen föreslår att möjlighet införs i Paraplysystemet att registrera sambo som medsökande där även sambons personnummer registreras så att SCB-statistik m.m. blir korrekta. Däremot ska sambors inkomster, till skillnad från makars, inte läggas ihop och delas med hälften.

Konsekvenser

Det är inte möjligt att ta fram uppgifter om vad denna förändring skulle leda till för de sambor som idag har insatser. Anledningen är att sambor inte registreras i Paraplysystemet som medsökande. Om ett sambopar har gemensamma insatser registreras insatserna på den ena av dem och om de har olika personliga insatser registreras de som två olika ärenden. Ett antal av de sambor som har hemtjänstinsatser kommer att påverkas av detta förslag då de tillsammans kommer att få ett lägre minimibelopp och därmed i vissa fall en högre avgift än vad de har med nuvarande avgiftssystem.

Kostavgift, minimibelopp och individuella tillägg och avdrag i vård- och omsorgsboenden

I staden har personer som bor i vård- och omsorgsboenden ett lägre minimibelopp än personer som bor i servicehus eller ordinärt boende. Mellanskillnaden utgörs av ett så kallat individuellt avdrag på 1 767 kr per månad (år 2009) som avser kost och förbrukningsartiklar. Enligt SoL är det möjligt att göra individuella avdrag om poster som minimibeloppet avser täcka ingår i vård- och omsorgsavgiften eller tillhandahålls avgiftsfritt. Detta är fallet med förbrukningsartiklar i vård- och omsorgsboenden, men inte med kost som staden tar ut avgift för (2 614 kr per månad år 2009). Staden reducerar dock avgiften för kost i de fall den enskilde inte har förbehållsbeloppet kvar, så i de flesta fall har detta inte påverkat den enskilde på ett negativt sätt.

Socialtjänstlagens avgiftsbestämmelser ger utrymme för några olika tillvägagångssätt för att försäkra att den enskilde förbehålls medel för de poster som minimibeloppet avser täcka, t.ex. kost i vård- och omsorgsboende. Kommunen kan bestämma att kosten ingår i vård- och omsorgsavgiften och därmed minska minimibeloppet för alla som bor i vård- och omsorgsboenden med summan för kost. Kommunen kan istället bestämma att avgift för kost årligen fastställs utifrån konsumentverkets (KO) beräkningar av skäliga kostnader för livsmedel för personer över 61 år, d.v.s. det belopp som ligger till grund för posten

livsmedel i det lagstadgade minimibeloppet. Då behöver kommunen varken göra individuella avdrag eller tillägg.

Kommunen kan också välja att ta ut en avgift för kost som överstiger konsumentverkets beräkningar av skäliga kostnader för livsmedel, under förutsättning att den enskilde får ett individuellt tillägg till sitt minimibelopp.

Äldreförvaltningen föreslår att avgift för kost i vård- och omsorgsboenden fastställs som idag (73,3 % av 1/12 av prisbasbeloppet, 2 614 kr per månad år 2009). Då detta innebär att den enskilde får fördrade levnadsomkostnader för livsmedel, ges alla som bor i vård- och omsorgsboende ett individuellt tillägg till minimibeloppet. Det individuella tillägget ska utgöras av mellanskillnaden av KO:s beräkningar av råvarukostnaden och stadens fastställda kostavgift. Sedan 2006 delar KO in personer över 61 år i fyra grupper avseende kostnader för livsmedel (kön och ålder). Förslagsvis får den lägsta av dessa summor, avseende kvinnor 75 år och äldre (1 380 kr per månad år 2009), utgöra grunden för det individuella tillägget då det gör att ingen enskild påverkas negativt.

En förutsättning för att staden ska kunna ta ut avgift för kost i vård- och omsorgsboenden som överstiger KO:s beräkningar är således att den enskilde ges ett minimibelopp som lägst motsvarar bestämmelserna i SoL. Förutom behov av individuellt tillägg för kost, bör minimibeloppet som grund avgöras av om den enskilde är ensamstående eller make/maka eller sambo, inte i vilken form av boende den enskilde bor.

För personer som bor i servicehus beräknas avgift för hemtjänst på samma sätt som för de som bor i ordinärt boende. På vissa servicehus finns så kallade våningsmatsalar där alla måltider serveras på liknande sätt som i vård- och omsorgsboenden. Äldreförvaltningen anser att avgiften för kost vid sådana lösningar i servicehus, precis som vid vård- och omsorgsboenden, maximalt ska uppgå till en tolfedel av 73,3 % av prisbasbeloppet (2 614 kr per månad år 2009) och att ett individuellt tillägg ges, som utgår från mellanskillnaden av KO:s beräkningar och stadens avgift för kost.

För personer som vistas hel eller del av månad för korttidsvård ska ett individuellt tillägg för kost göras för varje person och period.

När det gäller förbrukningsartiklar bör det fastställas vilka artiklar som ingår och kostnaden för dessa. Då detta ska gälla lika för alla som bor i vård- och omsorgsboenden är det lämpligt att minska minimibeloppet med denna summa genom ett individuellt avdrag. Det skulle innebära att alla som bor i vård- och omsorgsboenden har ett något lägre minimibelopp än de som bor i servicehus eller ordinärt boende.

Förslag

Äldreförvaltningen föreslår att avgiften för kost i vård- och omsorgsboenden, samt i förekommande fall våningsmatsalar i servicehus, fastställs varje år till en tolfedel av 73,3 % av prisbasbeloppet (2 614 kr per månad år 2009). För att den enskilde ska förbehållas medel för den fördrande livsmedelskostnaden, föreslår äldreförvaltningen att alla som

bor i vård- och omsorgsboende och de som äter alla måltider gemensamt i s.k. våningsmatsalar i servicehus, ges ett individuellt tillägg till minimibeloppet. Det individuella tillägget, med utgångspunkt från KO:s beräkningar av råvarukostnader för kvinnor 75 år och äldre, skulle utifrån 2009 års avgifter uppgå till 1 234 kr per månad (2 614 kr – 1 380 kr).

Äldreförvaltningen föreslår således att den enskildes minimibelopp i vård- och omsorgsboende för det första utgår från lagstiftningens lägsta nivå (en tolfedel av 135,46 % av prisbasbeloppet för ensamstående eller 114,46 % av prisbasbeloppet för var och en av sammanlevande makar och sambor). Med det individuella tillägget för kost (1 234 kr per månad år 2009) utökas minimibeloppet ytterligare.

Äldreförvaltningen föreslår vidare att ett individuellt avdrag för förbrukningsartiklar görs för alla som bor permanent i vård- och omsorgsboende. Det individuella avdraget föreslås uppgå till 8 % av en tolfedel av prisbasbeloppet (285 kr per månad år 2009). I begreppet förbrukningsartiklar förslås ingå: toalettpapper, hushållspapper, diverse engångsmaterial (ex. tvättlappar, servetter, madrasskydd m.m.), tvättmedel, sköljmedel, diskmedel, glödlampor, städutrustning, diverse rengöringsmedel samt i förekommande fall inkontinenshjälpmedel.

Minimibeloppet för ensamstående boende i vård- och omsorgsboende blir med detta förslag år 2009 således 5 780 kr per månad (4 831+1 234 -285).

När den enskilde i vård- och omsorgsboende förbehålls det lagstadgade minimibeloppet och dessutom får inberäkna ett individuellt tillägg leder det till att förbehållsbeloppet blir större vilket i sin tur gör att avgiftsutrymmet blir mindre. Avgiftsutrymmet avgör vad den enskilde kan betala i hemtjänstavgift respektive vård- och omsorgsavgift. I vård- och omsorgsboende är maxavgiften för vård- och omsorg 1 712 kronor per månad år 2009. Äldreförvaltningen föreslår att staden därmed inte reducerar kostavgiften för den enskilde i de fall denne har ett positivt avgiftsutrymme. Om den enskildes avgiftsutrymme är negativt, föreslår äldreförvaltningen däremot att kostavgiften reduceras med samma summa som det negativa avgiftsutrymmet (se exempel i bilaga 2).

Konsekvenser

I nuvarande avgiftssystem tar staden ut en avgift för kost i vård- och omsorgsboenden som år 2009 uppgår till maximalt 2 614 kr per månad. I de fall den enskilde har ett avgiftsutrymme som är mindre än maxavgiften för vård- och omsorg, reducerar staden även avgiften för kost. Om reduktion av kostavgiften endast görs i de fall den enskilde har ett negativt avgiftsutrymme, innebär det att fler kommer att få betala mer för kosten. Då minimibeloppet för personer i vård- och omsorgsboenden höjs till lagstiftningens nivå med ett individuellt tillägg för kost och ett avdrag för förbrukningsartiklar, innebär det att den enskildes avgiftsutrymme ökar, vilket i sin tur kan påverka vård- och omsorgsavgiften.

Olika former av avgifter och andra kostnader för den enskilde utöver vård- och omsorgsavgift

I dag förekommer det i staden att de enskilda utöver hemtjänst- och vård och omsorgsavgift även får betala avgifter för annat. Det kan avse tvättpaket, olika former av egenvårdsutrustning samt tekniska hjälpmedel. Bestämmelserna i SoL är tydliga kring att maxtaxa innebär ett tak för den totala avgiften för hemtjänst, dagverksamhet, vård- och omsorg samt insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen. Grunden är att alla insatser ingår i hemtjänstavgiften och att inget annat än mat och hyra ska tillkomma utöver detta.

Hjälpmedel

I vård- och omsorgsboenden har staden hälso- och sjukvårdsansvar upp till och med sjuksköterskas nivå. De insatser som ges av stadens legitimerade personal, d.v.s. sjuksköterska och paramedicinare ingår alltid i den enskildes vård- och omsorgsavgift. Ansvaret innebär även att staden bekostar de medicintekniska produkter som staden ansvarar för och som den legitimerade personalen förskriver. Till grund för vilka medicintekniska produkter som kommunen ansvarar för finns en överenskommelse med landstinget där kostnadsansvaret för olika hjälpmedel fördelats.

Landstingsfullmäktige beslutade i juni 2003 att ett antal tidigare bidragsberättigade bashjälpmedel under en kostnad av ca 250 kr från och med den 1 september 2003 ska bekostas av den enskilde. Staden bör så långt det är möjligt tillämpa samma regler som landstinget när det gäller läkemedel och hjälpmedel. Detta för att förutsättningarna i vård- och omsorgsboenden inte ska skilja sig väsentligt från de i ordinärt boende. Det kan därför finnas skäl till att den enskilde även i vård- och omsorgsboenden och servicehus bör bekosta vissa personliga bashjälpmedel själv.

I ”Riktlinjer för hälso- och sjukvård inom Stockholms stads särskilda boenden och dagverksamheter för äldre”, som kommunfullmäktige antog den 9 juni 2008 (dnr. 327-4754/2007), anges att individbaserade bashjälpmedel under en kostnad av ca 250 kr i regel ska bekostas av den enskilde. De bashjälpmedel som den enskilde således numera själv får bekosta är av personlig karaktär och i regel inte särskilt vanligt förekommande. Det handlar bland annat om speciellt utformade tvättlappar och tvättsvampar, hjälpmedel för manikyr, pedikyr och hårvård samt matlagnings- och diskningshjälpmedel.

I riktlinjerna fastställs även vilken grundutrustning och vilka hjälpmedel som ska finnas och vid behov tillhandahållas i stadens vård- och omsorgsboenden och servicehus.

Kompressionsstrumpor har på senare år blivit ett allt vanligare komplement till läkemedel och förskrivs numera ofta av läkare. Ett par kompressionsstrumpor kostar ca 1 000 kr och det är vanligt med förskrivning av 4-5 par per gång. Kostnaden kan även återkomma ett par gånger per år då de slits ut relativt fort. Äldreförvaltningen anser att kompressionsstrumpor rimligtvis borde ingå i högkostnadsskyddet då de förskrivs av läkare med syfte att utgöra en form av behandling. Så länge de inte gör det finns ett behov av att klargöra vilken part som ska stå för kostnaden för kompressionsstrumpor när de förskrivs till personer som bor i vård- och omsorgsboenden. Äldreförvaltningen anser inte att det är rim-

ligt att staden står för hela kostnaden. Däremot anser äldreförvaltningen att den enskildes kostnad för kompressionsstrumpor bör vara skäl till att bevilja ett individuellt tillägg. För personer som bor i ordinärt boende finns möjlighet att ansöka om särskilt landstingsbidrag för kompressionsstrumpor med en egenavgift som uppgår till 200 kr per månad för sex månaders förbrukning av fyra strumpor.

Näringspreparat och nedsättning av avgift för kost

När det gäller olika former av näringspreparat finns ett behov av att klargöra vad staden bekostar och vad den enskilde inom ramen för minimibeloppet bör bekosta. I vård- och omsorgsboenden är utgångspunkten att samtliga äter dygnets alla måltider och avgiften för detta är 2 614 kr per månad år 2009. Detta gäller även i de fall en enskild inte alls äter fast föda utan får sitt näringsintag tillgodosett via till exempel sond.

Kommunfullmäktige beslöt år 2001 om kommunala ersättningsregler för näringspreparat för personer boende i servicehus (dnr. 880/00). Syftet var att uppnå ett med landstinget jämställt ersättningssystem. Detta har sedan dess inneburit en kostnad för den enskilde på 170, 600 eller 1 200 kr per månad beroende på om det gäller kosttillägg, halv eller hel nutrition. I samma fullmäktigebeslut fastslogs också att personer som bor i vård- och omsorgsboende får sitt näringsbehov tillgodosett inom ramen för den avgift för kost som de betalar, dvs. alla former av näringspreparat ingår i kostavgiften.

Detta innebär att personer som bor i vård- och omsorgsboenden med heldygnsomsorg får betala mer för hel nutrition än personer som bor i servicehuslägenhet. Äldreförvaltningen anser att detta bör rättas till då det för hel nutrition måste anses viktigare att staden har enhetliga regler för alla boendeformer som staden ansvarar för, än att servicehusen ska efterlikna ordinärt boende. Äldreförvaltningen föreslår därför att hel nutrition på servicehus för den enskilde ska kosta detsamma som kost och hel nutrition i vård- och omsorgsboenden med heldygnsomsorg, d.v.s. 2 614 kr per månad år 2009.

Vad gäller halv nutrition och kosttillägg (näringsdryck) för personer boende i servicehus anser dock äldreförvaltningen att det finns anledning att dessa avgifter hålls på en nivå som motsvarar landstingets avgifter i ordinärt boende. Anledningen är att halv nutrition och kosttillägg innebär att den enskilde även har ytterligare utgifter för kost. De kommunala avgifterna för näringspreparat för personer boende i servicehuslägenhet bör dock, som andra avgifter, utgå från prisbasbeloppet så att även dessa räknas upp varje år. Förslagsvis kan beräkningen av avgift för halv nutrition och kosttillägg utgå från avgiften för kost och hel nutrition. Om avgiften för halv nutrition uppgår till 25 % av kostavgiften och kosttillägg till 10 %, skulle det för år 2009 innebära en avgift för den enskilde på 654 kr respektive 261 kr per månad. Vid halv nutrition och kosttillägg kan den enskildes utgift för detta vara skäl till att bevilja ett individuellt tillägg som i sin tur kan påverka hemtjänstavgiften.

I vård- och omsorgsboenden finns, i stadens avgiftssystem, även en annan regel om nedsättning av avgift för kost på grund av långvariga medicinska eller sociala skäl. Som exempel på skäl för nedsättning av avgift nämns att den enskilde aldrig äter frukost, medi-

cinsk behandling som ger symptom som illamående eller oförmåga att inta fast föda. Äldreförvaltningen anser att alla vårdgivare ansvarar för att individanpassa maten och därmed se till att samtliga boende får sitt näringsbehov tillgodosett, oavsett i vilken form näringen ges. Om den enskilde inte vill äta frukosten, kan vårdgivaren behöva komplettera frukostutbudet så att det passar alla. Eventuella biverkningar av medicinering går på olika sätt att motverka. Däremot anser äldreförvaltningen att det finns anledning att ha kvar möjligheten att helt reducera kostavgiften under den korta period vid livets slutskede då eventuellt all form av näringstillförsel, efter beslut av läkare, avbryts. Vid sådana situationer bör avgiften för kost kunna reduceras helt.

Förslag

Äldreförvaltningen föreslår att de möjligheter som idag finns i Paraplysystemet att debitera den enskilde för annat än vad som genom detta ärende beslutas tas bort.

Vad gäller avgifter för näringspreparat föreslår äldreförvaltningen att hel nutrition för personer boende på servicehus bör kosta detsamma som kost och hel nutrition i vård- och omsorgsboenden med heldygnsvård, d.v.s. 2 614 kr per månad år 2009.

För personer boende i servicehus föreslår äldreförvaltningen att avgift för halv nutrition uppgår till 25 % av hel kostavgift (2 614 kr) eller 654 kr per månad och kosttillägg till 10 % av hel kostavgift eller 261 kr per månad år 2009. Förslaget innebär att kommunfullmäktiges beslut om kommunala ersättningsregler för näringspreparat gällande personer boende i servicehus (dnr. 880/00) upphör att gälla.

Äldreförvaltningen föreslår vidare att nuvarande regel för reducering av kostavgift på grund av långvariga medicinska eller sociala skäl förändras på så sätt att detta endast omfattar möjlighet till hel reducering vid livets slutskede.

Konsekvenser

I den mån det fortfarande förekommer att den enskilde utöver hemtjänst- och vård- och omsorgsavgift även får betala för annat, kommer detta inte längre att vara möjligt då stöd för sådana avgifter tas bort från Paraplysystemet. Det som bör finnas kvar för debitering utöver hemtjänstavgift är olika former av matlådor samt näringspreparat i enlighet med äldreförvaltningens förslag.

De eventuella personer som bor på servicehus och som får hela sitt näringsbehov tillgodosett via näringspreparat, kommer att få en fördubbling av avgiften för hel nutrition. Äldreförvaltningen bedömer att det endast berör ett fåtal personer.

Individuella tillägg

Enligt avgiftsbestämmelserna i SoL kan den enskilde ha rätt till ett individuellt tillägg till minimibeloppet om han eller hon har fördyrande levnadskostnader inom ramen för de poster som minimibeloppet avser täcka. Kostnaderna ska vara av varaktig karaktär och

avse ett inte oväsentligt belopp (enl. propositionen, 2000/01:149, några hundra kronor per månad).

Den vanligaste orsaken till individuella tillägg är på grund av fördyrad kost då kosten levereras i form av matlådor eller ges i dagverksamhet, men även specialkost kan vara orsak till individuellt tillägg. I dagens avgiftssystem finns ett behov av att utveckla rutiner för att beräkna individuella tillägg på grund av fördyrade matkostnader.

Äldreförvaltningen anser att det finns ett behov av att införa vissa regler för när enskilda ska få ett individuellt tillägg på grund av fördyrad kost. Det handlar om huruvida det ska gälla alla som har matlådor eller endast de som är hänvisade till matlådor utan eget val. Det finns också ett behov av att ta ställning till hur matlådor som hemtjänsten hämtar från restauranger och livsmedelsbutiker ska betraktas samt huruvida den enskilde aktivt måste ansöka om att få ett individuellt tillägg på grund av fördyrad kost eller inte.

I dagsläget förekommer en mängd olika priser för matlådor då dessa levereras eller hämtas från olika leverantörer, både kommunala och privata. För att beräkning av individuella tillägg administrativt ska kunna stödjas av Paraplysystemet skulle ett enhetligt pris per matlåda över staden underlätta. En försvårande omständighet i nuvarande system är också att många av dessa matlådor debiteras på annat sätt än via Paraplysystemet. Detta innebär att uppgift om vad respektive matlåda kostar för den enskilde inte finns registrerat i Paraplysystemet.

Av de matlådor som debiterades via Paraplysystemet i september 2008 låg snittpriset på drygt 43 kr per matlåda. Ett alternativ skulle därför kunna vara att i Paraplysystemet beräkna det individuella tillägget utifrån att varje matlåda kostar 47 kr (0,11 % av prisbasbeloppet). Enligt KO:s beräkningar ska ett huvudmål kosta mellan 18-23 kr beroende på kön och ålder. Det individuella tillägget ska utgöras av mellanskillnaden av vad ett huvudmål ska kosta och vad matlådan faktiskt kostar. Även här bör den lägsta kostnaden användas, avseende kvinnor 75 år och äldre, så att ingen enskild påverkas negativt, vilket medför ett individuellt tillägg på 29 kr per matlåda år 2009.

Ett annat alternativ är att fastställa avgiften för matlådor utifrån KO:s beräkningar, dvs. 18 kr per matlåda. Då staden inte har ett enhetligt pris för matlådor och många olika leverantörer skulle detta dock vara svårare att genomföra då någon part måste stå för mellanskillnaden.

Mat i dagverksamhet utgår i stadens avgiftssystem från prisbasbeloppet (0,08 %) och ska således gälla lika för alla dagverksamheter i staden. År 2009 uppgår kostnaden för mat i dagverksamhet till 34 kr per dag. I denna avgift ingår förmiddagskaffe, lunch och eftermiddagskaffe. I jämförelse med avgiften för matlådor är kostnaden för den enskilde således lägre på dagverksamheter, där även mer ingår. Äldreförvaltningen anser att detta bör rättas till samt att det är en fördel om matlådor och mat på dagverksamhet administrativt behandlas på ett likartat sätt. Trots att mer ingår på dagverksamheter anser äldreförvalt-

ningen att kosten på dagverksamhet bör uppgå till samma summa som snittpriset för matlådor, dvs. 0,11 % av prisbasbeloppet och ge samma individuella tillägg per dag.

Förslag

Äldreförvaltningen föreslår att personer som av biståndshandläggare blir beviljade hjälp med matlåda och/eller dagverksamhet alltid ska ha rätt till ett individuellt tillägg vid beräkning av hemtjänstavgiften, utan att den enskilde först måste ansöka om detta. Det samma ska gälla för de personer som blir beviljade ”hjälp med mat” och där utföraren verkställer beslutet genom att distribuera matlådor. Det individuella tillägget för matlådor och mat på dagverksamhet ska baseras på att varje huvudmål kostar 0,11 % av prisbasbeloppet vilket motsvarar 47 kr år 2009. I de fall en matlåda kostar mer, får den enskilde ansöka om ett större individuellt tillägg. En sådan ansökan ska i regel alltid beviljas så länge det handlar om matlådor som levereras genom stadens försorg, dvs. kommunala och privata utförare inom kundvalet.

Äldreförvaltningen föreslår i övrigt att den enskilde aktivt får ansöka om individuella tillägg för annat, såsom kostnader för andra typer av matlådor, kostnader som överstiger 47 kr per matlåda, olika former av specialkost och näringspreparat, kompressionsstrumpor samt kostnader för god man eller förvaltare som överstiger den schablon som staden använder sig av. Det krävs dock att kostnaderna för den enskilde är varaktiga och uppgår till minst 300 kr per månad för att individuella tillägg ska beviljas.

Ansökningar om individuella tillägg ska bedömas individuellt. Äldreförvaltningen föreslår att individuella tillägg för kost dock begränsas på så sätt att detta inte omfattar portionsförpackade maträtter som köps i dagligvaruhandeln samt då den enskilde själv på ett tydligt sätt väljer att köpa färdiglagad mat som är betydligt dyrare än annan mat, som hade varit möjlig att distribuera eller köpa. När det gäller olika former av specialkost ska ett eventuellt individuellt tillägg beviljas med ledning av KO:s beräkningar för sådana kostnader.

Konsekvenser

Då alla de uppgifter som skulle behövas vid en beräkning av kostnaderna för detta förslag inte finns att hämta i Paraplysystemet, måste beräkningen utgå från ett antal antaganden. I beräkningen antas att alla personer som har insatser som motsvarar avgiftsgrupp 4-6 har hjälp med mat varje dag, antingen via matlåda eller via mat på dagverksamhet. Kostnaden per matlåda och mat på dagverksamhet är 47 kr, vilket ger ett individuellt tillägg om 29 kr per dag och 882 kr per månad om matlåda köps varje dag (29 kr multiplicerat med 30,4¹). Det individuella tillägget innebär att avgiftsutrymmet minskar med samma belopp.

För att underlätta administrationen bör Paraplysystemet utvecklas så att individuella tillägg för matlådor och kost vid dagverksamhet kan beräknas. Därutöver bör även andra individuella tillägg kunna registreras i Paraplysystemet.

---

¹ Vid beräkning av avgifter och tillägg per månad används 30,4 som ett snitt av antal dagar per månad.

Avgiftsgrupper

I de nuvarande avgiftsgrupperna beskrivs nivåerna utifrån hur ofta och under vilka veckodagar och tid på dygnet hjälpen utförs. Detta medför svåra gränsdragningar när det gäller att bestämma avgiftsgrupp för en enskild, vilket kan leda till att biståndshandläggare gör olika bedömningar av avgiftsgruppstillhörighet trots att insatserna är likartade.

Äldreförvaltningen anser att det tydligaste sättet för biståndshandläggare, utförare och framförallt för de enskilda, är att bestämma avgiftsgrupper utifrån beviljade timmar per månad. Redan idag fastställer biståndshandläggarna en exakt angivelse av den totalt beviljade tiden i Paraplysystemet. Den informationen lämnas till utförarna, men inte till den enskilde. Om den enskilde istället är beviljad ett visst antal timmar kan den utförda tiden jämföras med den beviljade och skulle differensen bli så stor en månad att en annan avgiftsgrupp blir aktuell, kan en lägre avgift debiteras.

Anledningen till att äldreförvaltningen föreslår avgiftsgrupper med timintervaller istället för avgifter som bygger på att den enskilde betalar för exakt antal utförda timmar är att ett sådant system skulle kräva stora administrativa resurser då samtliga hemtjänstfakturor skulle behöva administreras av både beställare och utförare inför varje faktureringsfall. För att timintervallerna inte ska bli för stora föreslår äldreförvaltningen att dagens sex avgiftsgrupper ersätts med sju.

Förslag till nya avgiftsgrupper:

Avgiftsgrupp	1/12 av andel av prisbasbelopp	Maxavgift 2009	Nuvarande beskrivning	Förslag
1	0,032	114 kr/månad	Enbart trygghetslarm eller grundavgift i servicehus.	Ingen förändring
2	0,11	392 kr/månad	Utdelning av matlåda, hemtjänst upp till 2 timmar per månad.	² 4,9 timmar per månad
3	0,201	717 kr/månad	Hemtjänst vardagar 1-2 gånger per vecka. Dagverksamhet 1-2 dagar per vecka.	5-10,9 timmar per månad och/eller dagverksamhet 1-2 dagar per vecka
4	0,268	956 kr/månad	Hemtjänst 3-5 vardagar i veckan dagtid. Dagverksamhet 3-5 dagar per vecka.	11-25,9 timmar per månad och/eller dagverksamhet 3-4 dagar per vecka
5	0,37	1 320 kr/månad	Hemtjänst alla dagar och/eller kvällar. Dagverksamhet 6-7 dagar per vecka.	26-40,9 timmar per månad och/eller dagverksamhet 5 dagar per vecka
6	0,42	1 498 kr/månad		41-55,9 timmar per månad och/eller dagverksamhet 6-7 dagar per vecka
7	0,48	1 712 kr/månad	Hemtjänst regelbundet dygnet runt. Korttidsvård samt vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg	56- > timmar per månad. Korttidsvård samt vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg

² Upp till maximalt 2 timmar per månad debiteras timtaxa (197 kr år 2009) om det blir förmånligare för den enskilde.

Avgiftsgrupperna är i första hand till för att bestämma avgiftstaket. Den enskilde blir precis som tidigare beviljad olika former av insatser. Efter att en bedömning gjorts av den ungefärliga tid insatserna beräknas ta, bestäms vilken avgiftsgrupp den enskilde tillhör, vilket även ska framgå i beslutet.

Insatserna avser både hjälp i hemmet och dagverksamhet. I de fall den enskilde är beviljad både hemtjänst och dagverksamhet är det den högsta nivån av dessa insatser som avgör vilken avgiftsgrupp som blir aktuell.

När insatser påbörjas i slutet av månaden ska särskilt beaktas att den enskildes avgift inte överstiger stadens självkostnadspris. Vid installation av trygghetslarm efter den 20:e i månaden bör ingen avgift för trygghetslarm utgå för den månaden.

Förslag

Äldreförvaltningen föreslår att staden inför avgiftsgrupper som utgår från beviljad tid i sju intervaller i enlighet med förslaget.

Konsekvenser

I samtliga nuvarande sex avgiftsgrupper finns idag personer som är beviljade allt ifrån 0 till minst 130 timmar per månad. När de beviljade timmarna översätts till de föreslagna avgiftsgrupperna slår det därför olika för olika personer. Majoriteten hamnar dock i samma avgiftsgrupp som de tillhör idag. Den största spridningen finns bland de som idag har avgiftsgrupp 5, som med det nya förslaget kommer att tillhöra avgiftsgrupperna 4-7.

I Paraplysystemet bör det införas en möjlighet till jämförelse mellan beviljade och utförda timmar samt att systemet ger en signal i de fall differensen av den utförda tiden avviker från timintervallerna i aktuell avgiftsgrupp (se vidare under "Frånvaro och olika typer av reducering av avgift").

Frånvaro och olika typer av reducering av avgift

I stadens nuvarande avgiftssystem finns en regel i Paraplysystemet som ser till att för de personer som inte betalar maxavgift i aktuell avgiftsgrupp, sker reducering av avgiften först när avgiften per frånvarodag är lika med summan som maxavgiften minskats med. Regeln gäller både för avgift för hemtjänst och avgift för omsorg samt kost i vård- och omsorgsboende. Regeln innebär en relativ reducering baserad på vad den enskilde betalar och utgår från att de som inte betalar maxavgift i respektive avgiftsgrupp har en reducerad avgift.

Äldreförvaltningen anser att det är viktigt att framhålla att den enskildes avgiftsutrymme är den summa som just den personen kan betala i avgift. Om avgiftsutrymmet är lägre än aktuell avgiftsgrupp är det inte samma sak som att personen fått en reducering av avgiften. Denna markering är viktig då även personer som inte betalar full avgift bör få avdrag på sin faktura om de till exempel varit inlagda på sjukhus en stor del av månaden. För hemtjänstens del skulle detta förenklas om staden införde avgiftsnivåer i timintervaller.

Den enskilde skulle då få en reducerad avgift i de fall hemtjänsten utfört mindre tid än aktuellt intervall, oavsett orsaken till detta.

Reducering på grund av frånvaro eller andra orsaker skulle kunna ske med hjälp av ett individuellt uträknat timpris. Timpriset tas fram genom att den enskildes hemtjänstavgift divideras med antalet beviljade timmar per månad. För att detta ska kunna fungera krävs dock att det införs en uträkningssnurra i Paraplysystemet.

I nuvarande avgiftssystem finns också en bestämmelse att den enskilde inte behöver betala avgift vid oplanerad frånvaro samt frånvaro som meddelats minst 5 vardagar i förväg. I och med förslaget om att införa avgiftsgrupper i form av timintervall, anser äldreförvaltningen att det inte är möjligt att samtidigt behålla denna bestämmelse.

När det gäller vård- och omsorgsboenden tillkommer ännu en variabel. Den enskildes avgiftsutrymme avgör vad den enskilde kan betala i omsorgsavgift. I de fall den enskilde har ett negativt avgiftsutrymme och därmed inte kan betala något i omsorgsavgift reduceras dock även avgiften för kost i nuvarande avgiftssystem. Förslaget att endast reducera kostavgiften i de fall den enskilde har ett negativt avgiftsutrymme innebär att färre personer kommer att få en reducering av kostavgiften då avgiften avser en hel månad. Äldreförvaltningen anser dock att reducering av kostavgiften bör ske vid frånvaro.

I bilaga 2 framkommer hur förslaget påverkar den enskildes avgift i jämförelse med nuvarande regler för reducering.

Förslag

Vad gäller hemtjänsten föreslår äldreförvaltningen att avvikelser av utförd tid från timintervallet i aktuell avgiftsgrupp ska generera en reducerad avgift för den enskilde. Reduceringen sker genom en individuellt uträknad timavgift. Så länge avvikelserna inte understiger aktuellt timintervall sker ingen reducering.

I avgiftsgrupp 1 som enbart avser trygghetslarm eller grundavgift i servicehus, beviljas ingen tid och således kan inte heller avvikelser bli aktuella. Äldreförvaltningen föreslår därför att reducering av avgift för larm inte görs vid eventuell frånvaro. I de fall den enskilde har trygghetslarm i kombination med hemtjänstinsatser, kan reducering ske avseende hemtjänsten men inte för trygghetslarmet.

För personer som bor i vård- och omsorgsboenden föreslår äldreförvaltningen att reducering av omsorgsavgift och kostavgift på grund av frånvaro sker genom avdrag av individuellt uträknad avgift per dag.

Konsekvenser

Då frånvaro varierar från månad till månad är det inte möjligt att beräkna de ekonomiska konsekvenserna av detta förslag. Förslaget innebär att personer som idag inte får reducering, i vissa fall kommer att få det och detta kommer att leda till ökade kostnader för staden.

Förslaget innebär att Paraplysystemet måste förändras så att det administrativt stödjer dessa förslag.

Avgiftsfria insatser

Enligt stadens riktlinjer finns ett antal insatser som är avgiftsfria. En av dessa är avlösning i hemmet upp till 4 timmar i veckan. I Paraplysystemet är insatsen ”avlösning i hemmet” avgiftsfri vilket innebär att även om en enskild är beviljad 40 timmar avlösning per månad kan ingen avgift tas ut så länge insatsen registrerats som avlösning i hemmet.

Äldreförvaltningen anser inte att det är rimligt i förhållande till andra insatser att avlösning i hemmet är helt avgiftsfri oavsett antal beviljade timmar. I de vanligare fallen där avlösning istället sker genom korttidsvård, får den enskilde betala vård- och omsorgsavgift.

En annan insats som också är avgiftsfri är ledsagning som inte ingår i övrig hemtjänst. Denna formulering ger ofta upphov till olika tolkningar och bör därför förtydligas.

Förslag

I enlighet med gällande fullmäktigebeslut är avlösning i hemmet upp till 4 timmar per vecka avgiftsfritt. Det innebär att 16 timmar avlösning i hemmet per månad inte genererar någon avgift. Äldreförvaltningen föreslår att avgift ska tas ut från och med timme 17 per månad.

Äldreförvaltningen föreslår vidare att avgiftsfri ledsagning i första hand bör avse olika former av kulturella och sociala aktiviteter såsom besök på teater, konsert och kyrkogård.

Konsekvenser

Det är förhållandevis få personer som idag är registrerade i Paraplysystemet under insatsen ”avlösning i hemmet”. En anledning till det kan vara att biståndshandläggarna istället registrerar sådana insatser under hemtjänst. Av denna anledning är det inte möjligt att beräkna vad detta förslag skulle innebära för de enskildas avgifter. Det kan dock hända att ett antal personer som idag inte betalar någon avgift för denna insats kommer att få göra det.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens förslag till förändringar av nuvarande avgiftssystem och övergångsregler för personer som fyller 65 år

I stadens nuvarande avgiftssystem för insatser enligt SoL är maxavgiften för personer under 65 år 717 kr per månad medan maxavgiften för personer över 65 år är 1 712 kr per månad år 2009. För att överbrygga skillnaden finns en övergångsregel för personer som haft insatser innan de fyllde 65 år och som efter 65 årsdagen ska betala enligt äldreomsorgens avgiftssystem. Tanken med övergångsregeln är att de etappvis, under en femårsperiod, ”vänjs in” i äldreomsorgens högre avgifter.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen har parallellt med äldreförvaltningen skrivit fram ett förslag till förändringar av nuvarande avgiftssystem för insatser enligt SoL för personer under 65 år. Detta ärende kommer att tas upp för beslut i socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden i februari 2009.

Efter att lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) tillkom 1993 där samtliga insatser är avgiftsfria och att det i SoL numera finns bestämmelser som fastslår att yngre personer har rätt till ett högre minimibelopp, finns således ett ekonomiskt skydd för yngre personer med funktionsnedsättning. Socialtjänstförvaltningen föreslår mot denna bakgrund att maxavgiften för personer under 65 år höjs från 717 kr till 1 712 kr per månad utifrån aktuella avgifter år 2009. Vidare föreslås samma avgiftsgrupper inom hemtjänsten som de som äldreförvaltningen föreslår i detta ärende.

Under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att anta socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens förslag, kommer övergångsbestämmelsen för personer som fyller 65 år per automatik att upphöra. I de fall staden anser att det ändå finns anledning att ha olika avgifter för insatser enligt SoL beroende på ålder, och därmed inte antar socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens förslag i denna del, bör detta gälla lika för alla. Äldreförvaltningen anser i sådana fall därför inte att det finns anledning att ha kvar den nuvarande övergångsregeln.

Förslag

Äldreförvaltningen föreslår att övergångsreglerna vid beräkning av avgift inom äldreomsorgen för personer som haft insatser innan 65 årsdagen tas bort.

Konsekvenser

Det är i dag drygt 300 personer som berörs av övergångsbestämmelsen.

Avrundningsregler

Fram till och med år 2008 fanns i stadens avgiftssystem en bestämmelse om att avgifter skulle avrundas till närmsta 5 kr vid den årliga beräkningen utifrån prisbasbeloppet. I samband med beslut om budget för 2009 beslöts att denna avrundningsregel tas bort från 1 januari 2009 och att avgifterna istället ska avrundas till närmsta krona.

Förändringar av Paraplysystemet, tidsplan och utvecklingskostnader

En direkt följd av de flesta av de förändringar som föreslås i detta tjänsteutlåtande är att Paraplysystemet måste förändras och utvecklas så att det administrativt stödjer avgiftssystemet. En del av dessa förändringar är relativt omfattande. Det finns också ett behov av att gå igenom och förändra samtliga blanketter som finns i Paraplysystemet så att de blir relevanta. I arbetet med att ta fram förslag om förändringar av avgiftssystemet har också framkommit ett övergripande behov av förändringar av Paraplysystemet som bör genomföras oavsett detta ärende.

Representanter för Tieto Enator och systemförvaltare har varit delaktiga i processen att ta fram detta förslag och dessa har bedömt att det krävs en förberedelsestid på minst 4 månader från att beslut är fattat till att förändringarna kan vara genomförda i Paraplysystemet. I en första förstudie som har påbörjats uppskattas utvecklingskostnaderna, för att genomföra de förändringar av Paraplysystemet som krävs, uppgå till ca 2,5 mnkr. Denna kostnad omfattar förändringar för både äldreomsorg och omsorg om personer med funktionsnedsättning. Äldreförvaltningen föreslår att medel reserveras för utvecklingskostnader av Paraplysystemet.

Äldreförvaltningen anser att det är viktigt att förändringar i Paraplysystemet till följd av beslut om förändringar av nuvarande avgiftssystem prioriteras med start i början av 2009. Äldreförvaltningen föreslår att samtliga förändringar som föreslås i detta tjänsteutlåtande införs från och med den 1 januari 2010.

Ekonomiska konsekvenser

De beräkningar som genomförts i detta ärende har utgått från faktiska omständigheter utifrån uppgifter från Paraplysystemets räkningsskörning i september 2008, vilket omfattar 21 994 personer.

Generellt kan sägas att förslagen att höja de enskildas minimibelopp till lagstiftningens nivå och till detta lägga individuella tillägg för i första hand fördyrande utgifter för kost, innebär minskade intäkter för staden i form av hemtjänstavgifter och vård- och omsorgsavgifter. För vård- och omsorgsboenden uppgår minskningen av intäkter för vård- och omsorgsavgifter till ca 1,2 mnkr per år. Motsvarande minskning av intäkter för hemtjänstavgifter uppgår, med de antaganden som beräkningen utgått ifrån, till ca 11,7 mnkr per år.

Förslaget att endast reducera avgiften för kost i vård- och omsorgsboenden i de fall den enskilde har ett negativt avgiftsutrymme innebär ökade intäkter för staden för kost om ca 1,1 mnkr.

Vid genomförande av samtliga förslag som presenteras i detta tjänsteutlåtande beräknas stadens intäkter således minska med ca 11,8 mnkr per år. Medel har reserverats i Central medelsreserv för 2009 med anledning av denna nettoförändring.

Bilagor

1. Sammandrag av avgiftsbestämmelserna i 8 kap. socialtjänstlagen (SoL)
2. Avgifter och olika avgiftsreduceringar vid vård- och omsorgsboende och hemtjänstinsatser, exempel 1-6

Bilaga I

Sammandrag av avgiftsbestämmelserna i 8 kap. socialtjänstlagen (SoL)

- Infördes den 1 juli 2002 (inkomstberäkning den 1 januari 2003)
- Baseras på prisbasbeloppet som fastställs av regeringen varje år (enl. lagen om allmän försäkring)
- **4 §**

”Med avgiftsunderlag avses den inkomst som den enskilde kan antas komma att få under de närmaste tolv månaderna, fördelad med lika belopp per månad.

Inkomsten skall beräknas med tillämpning av 21 § första stycket 1-3 och 5 § lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. Som inkomst skall även räknas särskilt bostadstillägg enligt 20 § samma lag och bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag. En kommun kan i sitt taxebeslut bestämma att inkomsten skall beräknas på ett sätt som är mer fördelaktigt för den enskilde.

I fråga om makar skall den enskildes inkomst anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomster.”
- **5 §**

”Den enskildes avgifter får

  1. för hemtjänst och dagverksamhet, tillsammans med avgifter som avses i 26 § tredje stycket hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,48 gånger prisbasbeloppet,
  2. för bostad i särskilt boende per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,50 gånger prisbasbeloppet.”
- **6 §**

”Avgifterna enligt 5 § får inte uppgå till ett så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel av sitt avgiftsunderlag för sina personliga behov och andra normala levnadskostnader (förbehållsbelopp). När avgifterna fastställs skall kommunen dessutom försäkra sig om att omsorgstagarens make eller sambo inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation. Om avgifterna baseras på den enskildes betalningsförmåga skall avgiftsunderlaget beräknas enligt 4 §.”
- **7 §**

”Kommunen skall bestämma den enskildes förbehållsbelopp genom att beräkna den enskildes levnadskostnader, utom boendekostnaden, med ledning av ett minimibelopp. Boendekostnaden skall beräknas för sig och läggas till minimibeloppet. För sådan boendekostnad som anges i 5 § skall dock inget förbehåll göras.

Minimibeloppet skall, om inte annat följer av 8 §, alltid per månad utgöra en tolfedel av

  1. 1,3546 gånger prisbasbeloppet för ensamstående, eller

2. 1,1446 gånger prisbasbeloppet för var och en av sammanlevande makar och sambor.

Minimibeloppet enligt första stycket skall täcka normalkostnader för livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, dagstidningar, telefon, TV-avgift, hemförsäkring, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, förbrukningsvaror, resor, möbler, husgeråd och läkemedel.”

- **8 §**

”Kommunen skall höja minimibeloppet i skälig omfattning om den enskilde på grund av särskilda omständigheter varaktigt har behov av ett inte oväsentligt högre belopp än det som anges i 7 § andra stycket.

Kommunen får minska minimibeloppet i skälig omfattning om den enskilde inte har en kostnad för en sådan post som anges i 7 § tredje stycket därför att

1. kostnaden ingår i avgiften för hemtjänst och dagverksamhet,
2. kostnaden ingår i avgiften eller hyran för bostad i särskilt boende eller
3. posten tillhandahålls kostnadsfritt.”

- **9 §**

”Kommunen skall ändra en avgift om något förhållande som påverkar avgiftens storlek har ändrats. Avgiften får ändras utan föregående underrättelse, om ändringen beror på förändringar i prisbasbeloppet.

En ändring av avgiften skall gälla från och med månaden efter den månad då anledning till ändring har uppkommit. En ändring av avgiften skall dock gälla från och med en månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela månaden.”

Bilaga 2

Exempel I

Avgifter vid maxavgift i vård- och omsorgsboende

Nuvarande regler

Avgiftsgrupp 6
Maxavgift: 1 712 per månad
Avgift för kost: 2 614 kr per månad

Inkomst	14 000
Bostadstillägg	0
<u>Kapitalinkomst</u>	<u>1 000</u>
Avgiftsunderlag	15 000

Minimibelopp 3 064

<u>Bostadskostnad</u>	<u>5 500</u>
Förbehållsbelopp	8 564

Summa inkomster	15 000
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>- 8 564</u>
Avgiftsutrymme	6 436

Omsorgsavgift	1 712 kr
Avgift kost	2 614 kr

Förslag till förändring

Avgiftsgrupp 7
Maxavgift: 1 712 kr per månad
Avgift för kost: 2 614 kr per månad

Inkomst	14 000
Bostadstillägg	0
<u>Kapitalinkomst</u>	<u>1 000</u>
Avgiftsunderlag	15 000

Minimibelopp 4 831

Individuellt avdrag ³	- 285
Individuellt tillägg ⁴	1 234
<u>Bostadskostnad</u>	<u>5 500</u>
Förbehållsbelopp	11 280

Summa inkomster	15 000
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>-11 280</u>
Avgiftsutrymme	3 720

Omsorgsavgift	1 712 kr
Avgift kost	2 614 kr

³ Individuellt avdrag avseende förbrukningsvaror

⁴ Individuellt tillägg avseende kost (mellanskillnaden av KO:s beräkningar och kostavgiften)

Exempel 2

Avgifter och avgiftsreducering i vård- och omsorgsboende

Nuvarande regler

Avgiftsgrupp 6
Maxavgift: 1 712 kr per månad
Avgift för kost: 2 614 kr per månad

Inkomst	10 000
Bostadstillägg	500
Kapitalinkomst	0
Avgiftsunderlag	10 500

Minimibelopp 3 064

Bostadskostnad	5 500
Förbehållsbelopp	8 564

Summa inkomster	10 500
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>- 8 564</u>
Avgiftsutrymme	1 936

Omsorgsavgift 0 kr
Avgift kost 1 936 kr

Förslag till förändring

Avgiftsgrupp 7
Maxavgift: 1 712 kr per månad
Avgift för kost: 2 614 kr per månad

Inkomst	10 000
Bostadstillägg	500
Kapitalinkomst	0
Avgiftsunderlag	10 500

Minimibelopp	4 831
Individuellt avdrag ⁵	- 285
Individuellt tillägg ⁶	1 234
Bostadskostnad	5 500
Förbehållsbelopp	11 280

Summa inkomster	10 500
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>-11 280</u>
Avgiftsutrymme	-780

Kostavgift = 2 614 - 780 = 1 834

Omsorgsavgift 0 kr
Avgift kost 1 834 kr

⁵ Individuellt avdrag avseende förbrukningsvaror

⁶ Individuellt tillägg avseende kost (mellanskillnaden av KO:s beräkningar och kostavgiften)

Exempel 3

Avgifter och avgiftsreducering vid frånvaro i vård- och omsorgsboende

Nuvarande regler

Avgiftsgrupp 6
 Maxavgift: 1 712 per månad
 Avgift för kost: 2 614 kr per månad

Inkomst	9 500
Bostadstillägg	2 000
<u>Kapitalinkomst</u>	<u>0</u>
Avgiftsunderlag	11 500

Minimibelopp 3 064

<u>Bostadskostnad</u>	<u>5 500</u>
Förbehållsbelopp	8 564

Summa inkomster	11 500
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>-8 564</u>
Avgiftsutrymme	2 936

Omsorgsavgift	322 kr
Avgift kost	2 614 kr

Sjukhusvistelse i 10 dagar
 Omsorgsavgift per dag: $1\,712/30,4=56,32$
 Kostavgift per dag: $2\,614/30,4=85,99$

20 dagar att betala avgift för:
 $20 \cdot 56,32 = 1\,126,40$ (vid maxavgift)
 $20 \cdot 85,99 = 1\,719,80$ (vid maxavgift)

Omsorgsavgift = 1 126 kr
Avgift kost = 1 720 kr

Förslag till förändring

Avgiftsgrupp 7
 Maxavgift: 1 712 kr per månad
 Avgift för kost: 2 614 kr per månad

Inkomst	9 500
Bostadstillägg	2 000
<u>Kapitalinkomst</u>	<u>0</u>
Avgiftsunderlag	11 500

Minimibelopp 4 831

Individuellt avdrag⁷ - 285
 Individuellt tillägg⁸ 1 234

<u>Bostadskostnad</u>	<u>5 500</u>
Förbehållsbelopp	11 280

Summa inkomster	11 500
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>-11 280</u>
Avgiftsutrymme	220

Omsorgsavgift	220 kr
Avgift kost	2 614 kr

Sjukhusvistelse i 10 dagar
 Omsorgsavgift per dag: $220/30,4=7,24$
 Kostavgift per dag: $2\,614/30,4=85,99$

20 dagar att betala avgift för:
 $20 \cdot 7,24 = 144,80$
 $20 \cdot 85,99 = 1\,719,80$

Omsorgsavgift = 145 kr
Avgift kost = 1 720 kr

Vid sjukhusvistelse tillkommer avgift för sjukhusvård från landstinget för den enskilde.

⁷ Individuellt avdrag avseende förbrukningsvaror

⁸ Individuellt tillägg avseende kost (mellanskillnaden av KO:s beräkningar och kostavgiften)

Exempel 4

Avgifter för hemtjänstinsatser och individuellt tillägg för matlådor

Nuvarande regler

Hemtjänst enligt avgiftsgrupp 3
 1-2 gånger per vecka

Maxavgift: 717 per månad

Inkomst	15 000
Bostadstillägg	0
Kapitalinkomst	0
Avgiftsunderlag	15 000

Minimibelopp 4 831

<u>Bostadskostnad</u>	5 500
Förbehållsbelopp	10 331

Summa inkomster	15 000
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>-10 331</u>
Avgiftsutrymme	4 669

Matlåda à 47 kr * 31 = 1 457 kr

Hemtjänstavgift	717 kr
Kostnad för matlådor	1 457 kr

Förslag till förändring

Hemtjänst enligt avgiftsgrupp 3
 5-10,9 timmar per månad, bedömd tid 6
 timmar per månad

Maxavgift: 717 kr per månad

Inkomst	15 000
Bostadstillägg	0
Kapitalinkomst	0
Avgiftsunderlag	15 000

Minimibelopp 4 831

Individuellt tillägg ⁹	882
<u>Bostadskostnad</u>	<u>5 500</u>
Förbehållsbelopp	11 213

Summa inkomster	15 000
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>-11 213</u>
Avgiftsutrymme	3 787

Matlåda à 47 kr * 31 = 1 457 kr
 Individuellt tillägg: 29 * 30,4¹⁰ = 882 kr

Hemtjänstavgift	717 kr
Kostnad för matlådor	1 457 kr

⁹ Individuellt tillägg avseende kost (mellanskillnaden av KO:s beräkningar för huvudmål och kostnaden för matlådor)

¹⁰ Vid beräkning av avgifter och tillägg per månad används 30,4 som ett snitt av antal dagar per månad.

Exempel 5

Avgifter för hemtjänstinsatser och individuellt tillägg för matlådor

Nuvarande regler

Hemtjänst enligt avgiftsgrupp 3
1-2 gånger per vecka

Maxavgift: 717 per månad

Inkomst	10 500
Bostadstillägg	0
Kapitalinkomst	0
Avgiftsunderlag	10 500

Minimibelopp 4 831

<u>Bostadskostnad</u>	5 500
Förbehållsbelopp	10 331

Summa inkomster	10 500
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>-10 331</u>
Avgiftsutrymme	169

Matlåda à 47 kr * 31 = 1 457 kr

Hemtjänstavgift	169 kr
Kostnad för matlådor	1 457 kr

Förslag till förändring

Hemtjänst enligt avgiftsgrupp 3
5-10,9 timmar per månad, bedömd tid 6 timmar per månad

Maxavgift: 717 kr per månad

Inkomst	10 500
Bostadstillägg	0
Kapitalinkomst	0
Avgiftsunderlag	10 500

Minimibelopp 4 831

Individuellt tillägg ¹¹	882
<u>Bostadskostnad</u>	<u>5 500</u>
Förbehållsbelopp	11 213

Summa inkomster	10 500
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>-11 213</u>
Avgiftsutrymme	-713

Matlåda à 47 kr * 31 = 1 457 kr
Individuellt tillägg: 29 * 30,4¹² = 882 kr

Hemtjänstavgift	0 kr
Kostnad för matlådor	1 457 kr

¹¹ Individuellt tillägg avseende kost (mellanskillnaden av KO:s beräkningar för huvudmål och kostnaden för matlådor)

¹² Vid beräkning av avgifter och tillägg per månad används 30,4 som ett snitt av antal dagar per månad.

Exempel 6

Avgifter och avgiftsreducering vid frånvaro med hemtjänstinsatser

Nuvarande regler

Hemtjänst enligt avgiftsgrupp 3
1-2 gånger per vecka

Maxavgift: 717 per månad

Inkomst	10 500
Bostadstillägg	0
Kapitalinkomst	0
Avgiftsunderlag	10 500

Minimibelopp	4 831
Bostadskostnad	5 500
Förbehållsbelopp	10 331

Summa inkomster	10 500
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>-10 331</u>
Avgiftsutrymme	169

Hemtjänstavgift 169 kr

Sjukhusvistelse i 10 dagar
Avgift per dag: $717/30,4=23,59$

20 dagar att betala avgift för:
 $20*23,59=471,80$

Eftersom den enskildes avgift, 169 kr, understiger maxavgiften för 20 dagar, 471,80, görs inget avdrag.

Reducering av avgift = 0 kr

Avgift vid frånvaro = 169 kr

Förslag till förändring

Hemtjänst enligt avgiftsgrupp 3
5-10,9 timmar per månad, bedömd tid 6 timmar per månad

Maxavgift: 717 kr per månad

Inkomst	10 500
Bostadstillägg	0
Kapitalinkomst	0
Avgiftsunderlag	10 500

Minimibelopp	4 831
Bostadskostnad	5 500
Förbehållsbelopp	10 331

Summa inkomster	10 500
<u>Summa förbehållsbelopp</u>	<u>-10 331</u>
Avgiftsutrymme	169

Hemtjänstavgift 169 kr

Sjukhusvistelse i 10 dagar
Avgift per timme: $169/6=28,17$

4 timmar har utförts:
 $4*28,17=112,68$

Avgiften reduceras till 113 kr

Reducering av avgift = 56 kr

Avgift vid frånvaro = 113 kr

Vid sjukhusvistelse tillkommer avgift för sjukhusvård från landstinget för den enskilde.